

WŁADYSŁAW LEWANDOWSKI (Toruń)

Kodeks karny dla Gwardii Narodowej Warszawskiej

Wstęp

Ustawa Konstytucyjną Królestwa Polskiego z 27 listopada 1815 r. mówi w tytule VI, *O sile zbrojnej*, m. in.:

„Art. 153. Siła zbrojna składa się z wojska czynnego na stopie zupełnego żołdu i z milicji gotowych go wzmocnić w przypadku potrzeby“ (podkreśl. moje — W. L.).

Artykuł ten nie zrealizowany w dobie konstytucyjnej 1815—1830 doczekał się realizacji dopiero w powstaniu listopadowym.

Wypadki nocy 29/30 listopada 1830 r. wyprowadziły na ulicę elementy drobnomieszczańskie i plebs miejski ze Starego Miasta. Lud staromiejski zdobył arsenał, uzbroił się i wziął udział w wypadkach nocy listopadowej. Mimo to lud warszawski zachował się niezdecydowanie — nie wiedział jeszcze z kim i przeciw komu poderwano go do walki. Lud był zdezorientowany zachowaniem się wojska, które raz pomagało przy zdobywaniu arsenału i więzienia, w innych zaś miejscach napadało na plebs miejski i nawet więziło go.

W ciągu nocy dowództwo i władza cywilna leżały na ulicy. Dzień 30 listopada miał przynieść rozwiązanie, zadecydować, jakie elementy klasowe opadają kierownictwo cywilne i wojskowe rozpoczynającego się ruchu narodowowyzwoleńczego i w związku z tym, jaki będzie polityczny kierunek powstania.

Władzę cywilną przechwyciła powiększona Rada Administracyjna, w której decydujący głos miał Lubecki. Rada Administracyjna chcąc opanować całkowicie sytuację musiała narzucić wojsku swoje kierownictwo, równocześnie zaś uspokoić, a co najważniejsze rozbroić wzburzony lud warszawski. Pierwszą sprawę załatwiono szybko mianując gen. Chłopickiego dowódcą wojska. Więcej trudności nastroczała sprawa rozbrojenia i opanowania stolicy. Aby jednak zapewnić sobie pomyślne rozwiązanie i tego zagadnienia, postąpiono następująco — wobec kompromitacji dotychczasowych władz municypalnych postanowiono mianować prezydentem Warszawy Stanisława Węgrzeckiego. Nowy prezydent miał rozbroić lud warszawski, na-

kłonić go do powrotu do dawnych zajęć, miał również zjednać sobie zamożne mieszczaństwo przez zabezpieczenie mu mienia i życia.

Sprawa zabezpieczenia majątku była pilna, ponieważ w czasie działań nocnych miały miejsce nieliczne wprawdzie napady oraz wypadki rabunków sklepów, monopoli, kas. Zamożne mieszczaństwo było poważnie zaniepokojone bojąc się o swe mienie i życie wobec uzbrojenia pospólstwa.

Dawna policja skorumpowana przez Mateusza Lubowidzkiego i będąca organem ucisku Konstantego i Nowosilcowa, miała wszystkie dane do obawy przed zemstą ludności i w tych warunkach nie nadawała się do użycia przeciw ludowi. Na pomoc wojska w opanowaniu sytuacji w mieście nie można było liczyć, ponieważ należało się spodziewać w każdej chwili natarcia oddziałów rosyjskich a nawet polskich, znajdujących się pod komendą w. ks. Konstantego w Wierzbnie, nadto nastąpiło pewnego rodzaju zbratanie się wojska z ludem podczas wspólnych walk w nocy 29/30 listopada przeciw wojskom rosyjskim.

W tej sytuacji Rada Administracyjna postawiła na stanowisku Węgrzeckiego. Węgrzecki, gorący patriota, który całym życiem dowiódł swego oddania ojczyźnie i narodowi, miał odegrać teraz rolę konia trojańskiego.

Pierwszy dzień rządów powstańczych dowiódł, że ujarzmienie plebsu nie będzie nastroczało zbyt wielkich trudności, zwłaszcza jeżeli pozyska się poparcie zamożnego mieszczaństwa.

Lubecki przekonawszy się, że plebs nie posiada dostatecznej siły, że spiskowcy nie mają dostatecznych wpływów wśród pospólstwa, aby przy jego poparciu stłumić w zarodku kontrrewolucję gnieźdzącą się w Radzie Administracyjnej, nie posiadając dostatecznej siły, by doprowadzić do ostrego starcia z carską Rosją, postanowił stworzyć na terenie miasta Warszawy taką siłę wojskową, która zapobiegnie możliwości niespodzianek ze strony pospólstwa, siłę zdolną do przeciwstawienia się spiskowcom.

Do tej roli nadawało się zamożne mieszczaństwo, które we własnym interesie obrony swego majątku pragnęło jak najszybszego zduszenia porywu ludu. Należało więc stworzyć z mieszczaństwa organizację zdolną do zastąpienia skompromitowanej i znienawidzonej policji.

30 listopada 1830 r. Gustaw Małachowski podał Radzie Administracyjnej myśl utworzenia Gwardii Narodowej w Warszawie. Projekt został przyjęty, zmieniono jednak nazwę na Straż Bezpieczeństwa, ponieważ nazwa Gwardia Narodowa pachniała tradycjami zbyt rewolucyjnymi. Natomiast Straż Bezpieczeństwa według koncepcyjki Lubeckiego była dobrze zrozumiała dla caratu, jako organizacja zwrócona przeciw powstaniu¹.

Dowódcą Straży Bezpieczeństwa mianowano Piotra hr. Łubieńskiego, dowódcę Gwardii Narodowej z okresu Księstwa Warszawskiego. Osoba jego

¹ Diariusz Sejmu z r. 1830—31, wyd. M. Rostworowski, t. I, Kraków 1907, s. 219—220.

z jednej strony podkreślała policyjny charakter Straży Bezpieczeństwa, a z drugiej nawiązywała do tradycji Gwardii Narodowej księstwa.

Łubieński spełnia pokładane w nim nadzieje przez wydanie rozporządzenia Straży Bezpieczeństwa, w którym znów położony zostaje nacisk na domniemane niebezpieczeństwo zagrażające majątkom prywatnym i wskazuje na możliwość przeciwdziałania rabunkom przez szybkie wstępowanie do Straży.

W ten sposób Rada Administracyjna zapewniała kontrrewolucji bezpieczeństwo ze strony plebsu i wyzyskała doskonale różnice społeczne wśród ludności stolicy. Powodzenie całej akcji dowodzi doskonałej orientacji Łubeckiego w nastrojach ludności. Tak więc Łubecki wciągnął do kontrrewolucyjnej roboty zamożne mieszczaństwo, którego znaczna część winna była poprzeć powstanie. Sprawa ta ma też i drugą stronę — świadczy o słabości i braku zmysłu politycznego ówczesnego mieszczaństwa Warszawy.

W okresie działalności Straży Bezpieczeństwa, zwanej później Gwardią Narodową, pod dowództwem Piotra Łubieńskiego do dnia 12 stycznia 1831 r. mamy bardzo skąpe wiadomości. Z tego okresu pochodzą dwa bardzo ciekawe dokumenty — jeden to rozporządzenie Rządu Tymczasowego z dnia 11 grudnia 1830 roku w sprawie formowania Gwardii Narodowej¹ i drugi — ściśle związany z poprzednim i wynikający niejako z niego — to suplika obywateli żydowskich do Rządu Tymczasowego².

Według rozporządzenia schemat organizacyjny przewidywał utworzenie gwardii pieszej i konnej. Gwardia piesza miała składać się z 2 pułków po 7 batalionów (liczba zgodna z ilością cyrkułów w Warszawie) oraz 2 kompanii (wystawionych przez VIII cyrkuł — Praga). Gwardia konna z 2 szwadronów jazdy.

Gwardia miała mieć swego dowódcę, sztab; korpus oficerski do stopnia kapitana miał pochodzić z wyborów. Oficerowie sztabowi mieli być mianowani przez rząd. Gwardię Narodową obowiązywały te same przepisy służby wewnętrznej co i wojsko liniowe. Zostaje również ustanowiony kodeks karny dla Gwardii Narodowej warszawskiej.

*

*

*

¹ AGAD Wilanów, Archiwum Ostrowskich z Ujazdu. Artykuł Antoniego Ostrowskiego o Gwardii Narodowej i kopie akt Gwardii Narodowej.

² AGAD, Władze centralne powstania 1830/31, Gwardia miejska z ludu starozakonnego, vol. 512; A. Kraushar, *Memorabilia z czasów powstania listopadowego 1830—1831*. Miscellanea archiwalne, t. III, Warszawa 1913, s. 85—86. Patrz ogłoszone przeze mnie *Materiały do udziału Żydów w gwardii narodowej, gwardii miejskiej i straży bezpieczeństwa w powstaniu listopadowym 1830—1831*, Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego, 1956, nr 19—20, s. 114—138.

Poniżej podajemy tekst kodeksu karnego dla Gwardii Narodowej warszawskiej z dnia 15 stycznia 1831 r. na podstawie kopii AGAD, Władze centralne powstania 1830/31, vol. 730, rkp., kart 45, format A4, w tym nie zapisane 43, 44 i 45. Kodeks został ogłoszony drukiem. Jedyne znany mi egzemplarz drukowany zachował się w Bibliotece Jagiellońskiej, sygn. 85831/I, pt. *Kodeks karny dla Gwardii Narodowej*, Warszawa 1831, s. 84, format 10,8×17,5 cm.

W związku z tym, że tekst ogłoszony drukiem różni się nieco od rękopisu, różnice zostały uwzględnione w przypisach.

w Warszawie dnia 21 stycznia r. 1831.

Rada Najwyższa Narodowa
Do
Komisji Rządowej Sprawiedliwości

Przesyła Komisji Rządowej Sprawiedliwości do wykonania i ogłoszenia postanowienie Dyktatora na dniu 15 bm i r. No 901 zapadłe, stanowiące przepisy, czyli Kodeks Karny dla Gwardii Narodowej Warszawskiej.

Prezydujący

(—) podpis nieczytelny

Sekretarz Generalny Rady

(—) And. Plichta

w Warszawie d. 15 stycznia 1831 r.

Nr 901

DYKTATOR ¹

W rozwinięciu ² przepisu artykułu ³ 12 Uchwały Rządu Tymczasowego z dnia 11 grudnia 1830 ⁴, utworzenie Gwardii Narodowej miasta stołecznego Warszawy stanowiącej, przez Dyktatora w dniu 17 tm tymczasowo ⁵ potwierdzonej, w przedmiocie poddania Członków Gwardii Narodową składających pod karność wojska polskiego liniowego.

Zważywszy: iż Gwardia Narodowa Warszawska, jako złożona z obywateli sobie równych, w przedmiocie karności wymaga przepisów odmiennych od tych, jakim ulega wojsko liniowe.

Pragnąc dogodzić tej uwadze, o ile tylko wzgląd należy na skuteczność w utworzeniu Gwardii Narodowej Warszawskiej dla sprawy publicznej zamierzoną, nie stoi temu na przeszkodzie.

Na przedstawienie Rady Najwyższej Narodowej stanowi co następuje:

TYTUŁ I

Przepisy Ogólne

Art. 1

Obywatele Gwardii Narodową Warszawską składający, podlegają przepisom niniejszej ustawy w czasie służby zwyczajnej, z obowiązków Gwardii Narodowej wynikającej.

¹ Początek tekstu drukowanego

² rozwiązaniu

³ Art.

⁴ 1830 r.

⁵ tymczasowie

Czas służby w ogólności zaczyna się od chwili wezwania przez właściwego komendanta do pełnienia tejże służby.

Niemniej przecież w przypadkach szczególnych niniejszą ustawą przewidzianych, ulegają tejże karności członkowie Gwardii Narodowej w każdym czasie i miejscu, w uniformie Gwardii Narodowej ubrani.

Art. 2

Przestępstwa ważniejsze obowiązków służby wojskowej dotyczące, tytułem II niniejszej ustawy karności nie objęte w czasie służby popełnione, karane będą podług praw wojsko polskie liniowe obowiązujących, z następującem umiarkowaniem: że wszelkie przestępstwa na które prawo wojskowe karę robót publicznych, więzienia w kajdanach i więzienia z kulą stanowi, karane będą o $\frac{2}{3}$ części niżej co do przeciągu czasu, kara ta, jeżeli nie przechodzi lat 3 będzie uwięzienie w domu kary i poprawy, jeżeli zaś lat 3 przechodzi, będzie więzienie ciężkie; przestępstwa zaś pociągające za sobą podług praw wojskowych karę śmierci, karane będą więzieniem ciężkim od lat 3 do 10, w miarę złośliwości zamiaru i okoliczności obciążających.

Jeżeli jednak prawo Kodeksu Karnego dla Królestwa Polskiego na występki lub zbrodnie, powyższymi karami zagrożone w stopniu najwyższym⁶, stanowi karę surowszą nad tę, jaka z niniejszego umiarkowania wynika, na ten czas przestępstwa wspomniane, podług tegoż Kodeksu Karnego dla Królestwa Polskiego karane będą.

Art. 3

Wykroczenia przeciw karności, Tytułem II niniejszej ustawy przewidziane, popełnione przez członków Gwardii Narodowej, ulegają:

- a) Skarceniu przez właściwego dowódcę.
- b) Wyrokom Sądu Karności Gwardii Narodowej.

Art. 4

Wszelkie ważniejsze przestępstwa, zagrożone karami w art. 7 2 określonymi, podlegają wyrokom Sądu Wojennego Gwardii Narodowej.

Art. 5

Tak Sąd Karności, jako też Sądy Wojenne Gwardii Narodowej, składać się tylko mogą⁸ z członków tejże gwardii.

TYTUŁ II

O wykroczeniach przeciw karności i karach

Art. 6

Za wykroczenia przeciw karności, poczytują się czyny następujące:

- a) Spóźnienie się lub niestawienie do apelu.
- b) Spóźnienie się lub nie wyjście na służbę, musztrę lub paradę.
- c) Oddalenie się bez pozwolenia z odwachu.

⁶ *najniższym*

⁷ *artykule*

⁸ *mogą tylko*

- d) Opieszałość lub niedbalstwo w służbie.
- e) Nieczystość w ubiorze lub utrzymaniu broni.
- f) Upicie się w czasie służby lub przybycie na takową nietrzeźwo.
- g) Hałasy i kłótnie z kolegami lub osobami obcymi w czasie służby.
- h) Upicie się chociażby nie na służbie, lecz w mundurze Gwardii Narodowej.
- i) Wszelkie nieprzychylnie honorowi Gwardii Narodowej ubliżające w czasie służby, lub też nawet nie podczas służby, ale w mundurze Gwardii Narodowej popełnione uchylenia, jeżeli nie należą do przestępstw ważniejszych.
- k) Czynienie zamieszania i nieporządku w służbie, jeżeli nie ma cechy wyraźnego odmawiania⁹ posłuszeństwa przełożonym¹⁰.
- l) Wszelkie niedopełnienie obowiązków służby prawem wojskowym za ważniejsze przestępstwo nie poczytane.
- m) Nieprzychylnie obchodzenie się z podkomendnymi, mianowicie lżenie ich wyrazami.
- n) Zuchwałe stawienie się przełożonemu w czasie służby, byleby nie posunięte do obelg słownych lub czynnych.
- o) Niepoprawne¹¹ przeciążenie w służbie, mianowicie nie zachowanie kolej, niemniej wszelkie nadużycie władzy względem podwładnych¹², jeżeli takowe nie należy do przestępstw ważniejszych.
- p) Nieuległość skarceniu naznaczonemu przez właściwego dowódcę, jeżeli nie należy do przestępstw ważniejszych Kodeksem Karnym dla Królestwa Polskiego, lub prawem wojskowym oznaczonych.

Art. 7

Skarcenia i kary na wykroczenia¹³ przeciw karności, powyższym artykułem wyszczególnione, są następujące:

Na żołnierzy Gwardii Narodowej wyłącznie.

Stanie na¹⁴ warcie na kolej.

Na podoficerów wyłącznie degradacja.

Na oficerów wyłącznie: pozbawienie zaszczytu należenia do Gwardii Narodowej, na żołnierzy, podoficerów i oficerów Gwardii Narodowej, napomnienie ustne.

Napomnienie przed frontem.

Napomnienie przed frontem z¹⁵ ogłoszeniem tego¹⁶ przez rozkaz dzienny.

Ogłoszenie kary przez rozkaz dzienny.

Areszt do najbliższego obłuzu warty.

Areszt od godzin 24 do dni 8.

Wykreślenie z kontrol Gwardii Narodowej.

Art. 8

Podoficer trzykrotnie przez Sąd Karności na jakąkolwiek karę skazany, dopuściwszy się wykroczenia przeciw karności po raz czwarty i o takowe sądownie przekonany, ulegnie degradacji.

⁹ odmówienia

¹⁰ przełożonych

¹¹ nieprawne

¹² podkomendnych

¹³ wykroczenie

¹⁴ nad

¹⁵ za

¹⁶ tegoż

Art. 9

Oficer trzykrotnie przez Sąd Karności na jakąkolwiek karę skazany, dopuściwszy się wykroczenia przeciw karności po raz czwarty, i o takowe sądownie przekonany, pozbawiony zostanie zaszczytu należenia do Gwardii Narodowej.

Art. 10

Żołnierz Gwardii Narodowej, za nie wyjście na służbę, musztrę lub paradę trzykrotnie przez Sąd Karności na karę skazany, za dopuszczeniem się po raz czwarty tego przestępstwa oddany będzie pod Sąd Wojenny Gwardii Narodowej i podług prawa wojskowego sądzony.

Art. 11

Żołnierz, podoficer, lub oficer Gwardii Narodowej przez właściwy Sąd Wojenny, lub przez Sąd Cywilno-Karzący na karę główną lub poprawczą skazany, wykreślony zostanie z kontroli Gwardii Narodowej.

Art. 12

Zresztą zastosowanie kar, artykułem 7 postanowionych, oraz oznaczenie czasu kary aresztu do rozmaitych wykroczeń art. 6 wyszczególnionych, zostawione jest uznaniu Sądu Karności, z następującym ograniczeniem:

a) W ogólności jedna tylko z kar, art. 7 wyszczególnionych, na członka Gwardii Narodowej pod Sądem Karności będącego, wyrzeczona być może, wszakże,

b) Ogłoszenie w rozkazie dziennym kary, przez Sąd Karności wyrzeczonej, użytem być może, jako zastrzeżenie kary w przypadkach, gdy członek Gwardii Narodowej już nie pierwszy raz przez Sąd Karności zostanie ukarany.

c) Degradacja, pozbawienie zaszczytu należenia do Gwardii Narodowej, niemniej wykreślenie z Kontroli w tych tylko przypadkach wyrokowane być mogą, na które wyraźnie niniejszą ustawą znajdują się naznaczone.

TYTUŁ III

O władzy skarcenia przez właściwego dowódcę

Art. 13

Komendant posterunku sam skarcić może:

a) Napomnieniem ustnym lub staniem na warcie nad kolej żołnierza, który by do apelu nie stanął lub oddalił się z odwachu bez pozwolenia.

b) Aresztem aż do najbliższego obluzu warty żołnierza, który by nietrzeźwo na służbę wystąpił, który by upił się w czasie służby, albo też dopuścił się w czasie służby kłótni, hałasów lub dał powód do nieporządku.

Art. 14

Taż sama władza aresztowania, z przyczyn w art. 13 wyrażonych, służy oficerom względem podoficera i żołnierza, nadto każdy oficer Gwardii Narodowej ma prawo w miarę uchybienia każdego podkomendnego oficera przeciw karności w służbie wykraczającego skarcić napomnieniem ustnym.

W ważniejszych przypadkach na napomnieniu przed frontem zasługujących, naczelnik tylko lub dowódca pułku Gwardii Narodowej, stanowić może.

TYTUŁ IV

O Sądach Karności

Art. 15

W każdym pułku Gwardii Narodowej Warszawskiej będzie jeden Sąd Karności stałej, z wyłączeniem naczelnika Gwardii Narodowej, na członków Gwardii Narodowej wszystkich stopni właściwy.

Dział I**O składzie Sądu Karności**

Art. 16

Sąd Karności składać się będzie:

- a) Z przysięgłych, których przeznaczeniem jest stanowić o czynie.
- b) Z sędziów do stanowienia kary.

Art. 17

Komplet Sądu Karności składają:

- a) Dowódca batalionu jako prezes i dwaj oficerowie Gwardii Narodowej jako sędziowie.
- b) Dwaj oficerowie, dwaj sierżanci i dwaj żołnierze Gwardii Narodowej jako przysięgli.
- c) Oficer jako audytor referent i oficer rangi podporucznika jako pisarze, obydwaj bez głosu stanowczego w Sądzie.

Art. 18

Jeżeli oskarżony jest sztabsoficere, przydywać będzie w Sądzie oficer rangi przynajmniej podpułkownika.

Art. 19

Zwyczajnego prezesa sądu i oficerów sędziów wyznacza dowódca pułku zachowując w tymże wyznaczeniu ile możliwości kolej pomiędzy wszystkimi oficerami Gwardii Narodowej w pułku¹⁷.

Art. 20

Audytora referenta, tudzież pisarza sądu, wyznaczy prezes sądu, z liczby oficerów pułku. Oprócz tego prezes sądu wyznaczy jednego lub w miarę potrzeby dwóch członków Gwardii Narodowej do doręczenia wezwań, pozwów i innych aktów z czynności sądowych wynikających.

Art. 21

Na przypadki, czy to niemożności pełnienia obowiązków w sądzie, z powodu słabości, czyli też z przyczyny prawnego wyłączenia członków sądu, ten od którego wyznaczenie członków sądu zależało, wyznaczy zastępców w stopniach równych ubylým członkom sądu.

Art. 22

Członkowie Sądów Karności zmieniani będą, a to prezes i sędziowie co cztery miesiące, przysięgli co dwa miesiące.

¹⁷ brak słów „w pułku“

Dział II**O wyniesieniu skargi i postępowaniu wstępnym****Art. 23**

Skarga przeciwko dowódcy pułku i sztabsoficierom zanesioną będzie do naczelnika Gwardii Narodowej, który odeśle skargę do Sądu.

Skarga przeciwko innym członkom Gwardii Narodowej wszelkiego stopnia, aż do kapitana włącznie, zanesioną będzie do dowódcy pułku, do którego należy oskarżony, celem odesłania skargi do Sądu.

Art. 24

Do naczelnika Gwardii Narodowej zanesioną będzie skarga przeciwko członkom Gwardii Narodowej, czy to równych, czyli też rozmaitych stopni, a rozmaitych pułków, jeżeli dotyczy się zarzutów wykroczenia łącznie przez nich popełnionego, w którym to przypadku naczelnik Gwardii Narodowej odeśle skargę do Sądu, którego bądź pułku Gwardii Narodowej.

Art. 25

Skargi, raporty, wywody słowne i wszelkie odezwy do Sądu Karności odesłane, adresowane będą do audytora referenta.

Niezwłocznie za ich nadejściem zaciągnięte zostaną przez pisarza do dziennika, z zachowaniem porządkowych numerów utrzymywanego.

Art. 26

Audytor referent wezwie, jeżeli tego zajdzie potrzeba, skarżącego, o bliższe wskazanie czynu dowodów, jakie na poparcie mieć może i o podanie świadków.

Wezwie następnie wskazanych mu świadków i tych dla objaśnienia rzeczy, nie odbierając jednak przysięgi, wysłucha protokółarnie.

Z poszlak w tej drodze zebranych audytor referent ułoży akt oskarżenia i w takowym nie czyniąc żadnej wzmianki o zeznaniach przesłuchanych przez siebie świadków, wskaże z imion, nazwisk, stanu i zamieszkania świadków, na dowód w zarzuconym czynie z strony oskarżającego powołanych. Przy zakomunikowaniu tego aktu oskarżenia wezwie obwinionego, aby na najbliższe posiedzenie sądu do stawienia się w sądzie był gotowy, oraz świadków, jeżeli ma jakowych¹⁸ na odwód¹⁹, takowych wskazał.

Art. 27

Oskarżonemu od dnia doręczenia aktu oskarżenia służy 24 godzin czasu do podania świadków na odwód, których z imion, nazwisk i zamieszkania, dokładnie wskazać winien.

Art. 28

Prezes sądu rozporządza zwołanie sądu i przysięgłych na przedstawienie audytora referenta, gdy liczba spraw do wprowadzenia przygotowanych lub ważność sprawy wymagać tego będzie.

¹⁸ *jakich*

¹⁹ *dowód*

Art. 29

Na wyznaczony termin posiedzenia sądu, audytor referent wezwie sędziów i przysięgłych oraz wezwie wszystkich skarżących i oskarżonych, niemniej świadków na dowód i odwód, we wszystkich sprawach do wprowadzenia przygotowanych.

Art. 30

Wezwanie takowe na 24 godzin przed przypadnięciem sprawy tak stronom, jako i świadkom doręczone być winno, z zachowaniem czasu na miriometry prawem oznaczonego.

Art. 31

Wezwanie do stawienia się w sądzie jest obowiązującym dopóty, dopóki sprawa w której wezwanie nastąpiło, w sądzie wzywającym ukończoną nie zostanie.

Art. 32

Lista spraw w ciągu zwołanego posiedzenia Sądu Karności, osądzeniu poddać się mających, w sali posiedzeń sądów wywieszoną będzie, dla wiadomości stron i świadków. Sprawy, porządkiem w tejsze liście oznaczonym do rozsądzenia przywołane będą.

Art. 33

W przypadkach skargi niewłaściwie przed Sąd Karności wyniesionej, czy to z powodu niewłaściwości względem osoby zaskarżonego, czyli z powodu karygodności czynu, przechodzącego stopień kary dla Sądów Karności niniejszą ustawą w Tytule II zakreślonej, sąd w komplecie prezesa i sędziów większością głosów stanowić będzie, a w razie uznania swej niewłaściwości odeśle sprawę wraz z wyciągiem swojej decyzji do naczelnika Gwardii Narodowej, celem oddania jej pod rozpoznanie właściwego sądu, stosownie do art. 14 Kodeksu Karnego dla Królestwa Polskiego.

Dział III**O postępowaniu w Sądzie Karności**

Art. 34

Za przywołaniem sprawy, obwiniony stawia się osobiście. Prezes zapyta się go o imię, nazwisko, wiek, stan, mieszkanie i miejsce urodzenia.

Art. 35

Jeżeli oskarżony nie stawia się, postąpijonym będzie zaocznie. Prezes wymieni imię, nazwisko, stan i mieszkanie oskarżonego, przeciwko któremu sprawa jest przywołana.

Art. 36

Powody wyłączenia się, przez sędziów i przysięgłych jeżeli jakie zachodzą, natychmiast po przywołaniu sprawy wnoszone będą.

Art. 37

Powody wyłączenia się przez sędziów, służą te same, jakie są przepisane, na wyłączenie świadków.

Art. 38

Co do wyłączenia się sędziego, stanowią sędziowie, za przybraniem w miejsce wyłączonego się jednego z przysięgłych, większością głosów. Co do wyłączenia się przysięgłego, stanowi reszta obecnych przysięgłych większością głosów.

Art. 39

Na miejsce sędziów i przysięgłych, czy to na posiedzenie nie przybyłych, czyli też²⁰ wyłączających się, prezes sądu do uzupełnienia kompletu sądu i²¹ liczby przysięgłych, wezwać może z najbliższego odwachu, lub nawet z osób w sądzie obecnych innego członka Gwardii Narodowej na ogólnej liście przysięgłych mieszczącego się, zawsze jednak w stopniu równym temu, który ma być zastąpiony.

Art. 40

Po ustanowieniu kompletu sądu oraz liczby przysięgłych, nazwiska 12 przysięgłych, na oddzielnych kartkach spisane, włożone będą do trzech naczyń oddzielnych, podług trzech rozmaitych²² stopni przysięgłych.

Prezes sądu, zaczynając od stopnia żołnierzy, wyciągać będzie po jednej kartce, a ogłaszając nazwisko wyciągnięte zapyta naprzód oskarżonego, czyli wyłącza wylosowanego przysięgłego, gdy ten wyłączenia żądać nie będzie, podobnież zapytanie uczyni audytorowi referentowi, który gdy także wyłączenia nie żąda, wylosowany jako niewyłączony, wejdzie w obowiązki przysięgłego, a jako taki, zajmie miejsce oddzielone od stron, świadków i arbitrów. Wyłączony, czy to przez obwinionego, czyli też przez audytora referenta, wychodzi z liczby przysięgłych w przywołanej sprawie.

Toż samo zapytanie, o ile ze względu już użytego prawa wyłączenia tak przez obwinionego, jako też przez audytora, takowe jeszcze im służy, uczyni prezes dalej losem wyciągając kartki, z nazwiskami, aż do utworzenia kompletu sześciu niewyłączonych przysięgłych. Po utworzeniu kompletu z dwóch oficerów, dwóch podoficerów i dwóch żołnierzy, pozostający niewylosowani, wychodzą z liczby przysięgłych, do przywołanej sprawy.

Art. 41

Ani obwiniony, ani audytor referent, nie potrzebuje, ani powinien podawać żadnej przyczyny wyłączenia przysięgłych. Na zapytanie prezesa oświadcza się tylko wyrazem „wyłączam“ lub „nie wyłączam“.

Art. 42

Z liczby 12 przysięgłych wolno jest obwinionemu i audytorowi referentowi wyłączyć trzech, przysięgłych, a to każdemu z nich po jednym z każdego stopnia, to jest: oficerów, podoficerów i żołnierzy.

Art. 43

Jeżeli w jednej sprawie kilku jest obwinionych będą mogli znieść się względem wyłączenia lub będą mogli wyłączać oddzielnie. Tak w pierwszym jak i drugim przypadku, nie wolno im wyłączać więcej nad liczbę jednemu oskarżonemu poprzedzającymi artykułami dozwoloną.

²⁰ to

²¹ brak „i“

²² brak „rozmaitych“

Art. 44

Jeżeli się oskarżeni nie umówią względem wyłączenia, los oznaczy między nimi porządek w jakim wyłączać mają. W tym przypadku przysięgli wyłączeni w porządku tym przez jednego z oskarżonych, wyłączeni będą tem samem i względem innych, dopóki liczba prawem oznaczona, wyłączona nie zostanie.

Art. 45

Oskarżeni będą mogli umówić się względem wyłączenia pewnej liczby, zachowując sobie wolność wyłączania innych według porządku losem oznaczonego.

Art. 46

Skoro tylko komplet składu przysięgłych ustanowiony będzie, prezes mieć będzie do przysięgłych, którzy powinni podnieść się i być z odkrytymi głowami, przemowę następującą:

„Przysięgacie i przyrzekacie przed Bogiem i ludźmi na to, jako dowody w sprawie przeciwko N²³ egzystujące, z najskrupulatniejszą uwagą roztrząsać będziecie, że nie będziecie działać ani na szkodę oskarżonego, ani na szkodę społeczności, która go oskarża, że nie będziecie się znosić z nikim, aż po złożeniu waszego oświadczenia, że nie dacie się powodować ani nienawiścią lub złością, ani bojaźnią lub przychylnością, że w decydowaniu stosować się będziecie do dowodów i zasad obrony, podług naszego sumienia i wewnętrznego przekonania z tą bezstronnością i stałością, jakie na człowieka uczciwego i wolnego przystoją“. Każdy z przysięgłych wezwany oddzielnie przez prezesa, odpowie pod nieważnością, wznosząc rękę do góry: „przysięgam na to“.

Art. 47

Audytor referent odczyta akt oskarżenia, nie czytając jednak zeznań świadków przez siebie słuchanych, odczyta także listę świadków na dowód i odwód pozwanych oraz przedstawi dowody do pełnienia przepisów w Dziale II Tytułu niniejszego, mianowicie w względzie wezwania strony i świadków, po czym przystąpi się do słuchania świadków.

Art. 48

Świadek, który by się nie stawił, będzie mógł być sprowadzonym pod strażą, a nadto według okoliczności, może być skazany przez sędziów na karę pieniężną złp 100 nieprzechożącą.

Art. 49

Prezes nakaże świadkom oddalić się do izby, która dla nich przeznaczoną będzie, z tej nie będą wchodzić, tylko dla podania swych zeznań. Prezes przedsięweźmie środki, jeżeli potrzeba wypadnie, do zapobieżenia, aby świadkowie nie znosili się z sobą przed zeznaniem względem przestępstwa oskarżonego.

Art. 50

Świadkowie zeznawać będą każdy oddzielnie w porządku przez audytora referenta ustanowionym; przed zeznaniem wykonają przysięgę pod nieważnością na to jako bez nienawiści i bojaźni powiedzą zupełną prawdę i nic nad prawdę. Prezes wypyta się ich

²³ *Nrze*

o imiona, przezwiska, wiek, stan, zamieszkanie lub pobyt ich, czyli znali oskarżonego przed dopełnieniem czynu w akcie oskarżenia wyrażonego, czyli nie są krewnymi lub powinowatymi bądź oskarżonego, bądź pokrzywdzonego i w jakim stopniu, zapyta się ich jeszcze, czyli nie zostają w służbie jednego lub drugiego, po czym świadkowie zeznawać będą ustnie.

Art. 51

Przerywać świadkowi nie wolno będzie. Po ukończonym zeznaniu, oskarżony lub jego doradca będą mogli mu czynić pytania przez usta prezesa i powiedzieć przeciw niemu, jako też i jego świadectwu wszystko to, cokolwiek na obronę oskarżonego służyć będzie mogło.

Prezes również będzie mocen żądać od oskarżonego i świadka wszelkich objaśnień, które do odkrycia prawdy za potrzebne uzna. Sędziowie, audytor referent i przysięgli będą mieli równą moc, jednakże o głos prezesa prosić winni. Strona pokrzywdzona nie będzie mogła czynić zapytań, bądź świadkowi bądź oskarżonemu, tylko przez usta prezesa.

Art. 52

Świadek każdy po odbytych zeznaniach zostanie w izbie audiencjonalnej aż do oddalenia się przysięgłych, w celu dania swych deklaracji, jeżeli prezes inaczej nie postanowił.

Art. 53

Po wysłuchaniu świadków stawionych przez audytora referenta, na żądanie oskarżonego słuchani będą ci, których on listę wręczył, bądź względem czynów wymienionych w akcie oskarżenia, bądź też dla udowodnienia, iż jest człowiekiem uczciwym, nienagannego postępowania i kochającym honor.

Art. 54

Nie będą mogły być przyjęte za dowód zupełny świadectwa:

1. Ojca, matki, dziada, baby i każdego z innych krewnych wstępnych, oskarżonego, lub jednego z współoskarżonych, pod jedną rozprawę podciągniętych.
2. Syna, córki, wnuka, wnuczki lub któregośkolwiek krewnego zstępnego.
3. Braci i sióstr.
4. Powinowatych w tych samych stopniach.
5. Żony, nawet po rozwodzie przez wyrok ogłoszonym.

Art. 55

Oskarżony będzie mógł żądać, aby po ukończonym wysłuchaniu świadkowie ci, których on wymieni oddalili się z izby audiencjonalnej i aby jeden lub kilku z nich przywołani, i bądź oddzielnie, bądź w przytomności jedni drugich powtórnie przesłuchani byli.

Toż samo prawo służyć będzie audytorowi referentowi. Prezes będzie także mocen nakazać to z urzędu.

Art. 56

Prezes będzie mógł przed słuchaniem lub podczas słuchania świadka kazać się oddalić jednemu lub kilku oskarżonym i oddzielnie ich indagować względem niektórych okoliczności sprawy, lecz starać się będzie nie rozpoczynać dalszej ogólnej rozprawy, aż po uwiadomieniu każdego oskarżonego o tym, co się w jego nieprzytomności stało i co z tego wynikło.

Art. 57

Podczas zeznawania świadków, lub po ukończonym zeznaniu, prezes każe przedłożyć oskarżonemu wszelkie papiery dotyczące się przestępstwa i mogące służyć do przekonania, wezwie go do oświadczenia się osobiście czyli je przyznaje. Prezes każe je także przedłożyć świadkom, jeżeli potrzeba tego wymagać będzie.

Art. 58

W przypadku gdyby oskarżony, świadkowie lub który z nich nie mówili tym samym językiem lub tym samym dialektem, prezes mianować będzie z urzędu pod nieważnością, tłumacza mającego przynajmniej lat 21 i nakaże mu również pod nieważnością złożyć przysięgę na to, jako dla wzajemnego zrozumienia się mówiących różnymi językami mowę ich wiernie tłumaczyć będzie.

Oskarżony i audytor referent będą mogli ekscypnować²⁴ tłumacza, podając przyczyny tego wyłączenia.

Sąd stanowi natychmiast względnie tego.

Tłumaczem być nie może pod nieważnością żaden z pomiędzy świadków, sędziów lub przysięgłych, nawet za zewoleniem oskarżonego lub audytora referenta.

Art. 59

Po wysłuchaniu świadków i przedstawieniu uwag wzajemnych, do jakich też świadectwa powód dały, słuchani będą, strona pokrzywdzona lub jej obrońca i audytor referent i wyluszczą ustnie zasady, na których wspiera się oskarżenie.

Oskarżony i jego obrońca będą mogli im ustnie także odpowiedzieć.

Replika pozwolona jest stronie pokrzywdzonej i audytorowi²⁵, lecz oskarżony lub jego obrońca będą mieli zawsze głos ostatni.

Po czym prezes oświadczy iż rozprawa jest ukończoną.

Art. 60

Prezes przedstawi w krótkości sprawę.

Zwróci uwagę przysięgłych na główne dowody za oskarżonym i przeciwko niemu.

Przypomni im obowiązki, których dopełnić mają.

Ułoży zapytania w sposobie poniżej przepisany.

Art. 61

Zapytanie wypływające z aktu oskarżenia ułożone będzie w wyrazach następujących:

Czyli oskarżony popełnił (: takie a takie przestępstwo :) ²⁶ z wszelkimi okolicznościami w akcie oskarżenia objętymi.

Art. 62

Jeżeli z rozprawy okaże się jedna lub kilka okoliczności winę powiększających, które nie wymienione zostały w akcie oskarżenia, prezes doda zapytanie następujące: „Czyli oskarżony popełnił przestępstwo (: z tą lub ową :) ²⁷ okolicznością“.

²⁴ *ekscypnować*

²⁵ *audytorowi referentowi*

²⁶ *bez nawiasów*

²⁷ *bez nawiasów*

Art. 63

Jeżeli oskarżony przedstawi czyn jaki, jako wymawiający go i za taki prawem uznany, zapytanie ułożone będzie w tym sposobie:

„Czyli czyn ten jest wyjaśniony?”.

Art. 64

Prezes ułożywszy zapytania, oddaje przysięgłym, odda im również akt oskarżenia, protokoły stwierdzające przestępstwo i papiery sprawy dotyczące się, prócz zeznań do protokołu audytora referanta w drodze wyprowadzenia pierwszego śledztwa przez świadków podanych.

Oświadczy przysięgłym, iż jeżeli oskarżony większością głosów, uznany będzie za winnego co do głównego czynu, wzmiankę o tym na czele oświadczenia swego uczynić winni, każe oskarżonemu oddalić się z izby audiencjonalnej.

Art. 65

Po ułożeniu zapytań i oddaniu ich przysięgłym, udadzą się ciż do swej izby celem naradzenia się. Prezydującym ich będzie przysięgły najstarszy rangą w Gwardii Narodowej mianą, a pomiędzy równymi w randze, starszy wiekiem.

Przed zaczęciem naradzenia się prezydujący przysięgłych odczyta im instrukcję następującą, która oprócz tego wielkim charakterem wypisana, przybita będzie w miejscu najwidoczniejszym ich izby.

„Prawo nie wymaga po przysięgłych usprawiedliwienia się z pobudek, które do przekonania ich służyły; nie przepisuje im prawideł, podług których by szczególnie dowód za zupełny i dostateczny uważać mieli, ale wymaga, żeby się w cichości z natężoną rozwagą sami siebie pytali, żeby szczerze w sumieniu swym badali, jakie na rozumie ich okazane przeciw oskarżonemu dowody i zasady obrony jego zrobiły wrażenie.

Prawo nie mówi im, uważać będziecie za prawdziwy, każdy czyn, który zeznaniem tylu lub tylu świadków stwierdzony został. Nie mówi im także, nie będziecie uważać dowodu za dostateczny, który by się nie²⁸ zasadzał na takim protokole, na takich dokumentach, na zeznaniu tylu świadków, na tylu oznakach, czyni im tylko to jedno zapytanie, które wszystkie ich obowiązki w sobie zawiera: czyli jesteście wewnętrznie przekonani? Osobliwie i istotnie należy tu mieć na uwadze, iż przedmiotem całego naradzania się przysięgłych, powinien być akt oskarżenia, powinni się oni jedynie przywiązywać do czynów aktem oskarżenia objętych lub od tychże zawisłych. Wykraczają przeciwko najpierwszemu obowiązkowi swemu, jeżeli rozważając przepisy niniejszego prawa zastanawiają się nad skutkami, jakie dla oskarżonego przysię ich oświadczenie mieć może, powołaniem ich nie jest. ścigać i karać przestępstwa, przecnaczeni oni tylko²⁹ są do zadecydowania, czyli oskarżony zarzucony mu czyn popełnił lub nie“.

Art. 66

Przysięgli nie będą mogli wychodzić ze swojej izby, przy której postawioną będzie straż, dopóki nie ułożą oświadczenia swego.

Art. 67

Przysięgli naradzać się będą naprzód względem czynu głównego, a potem względem każdej z osobna okoliczności. Decyzja przysięgłych za obwinionym lub przeciw niemu

²⁸ brak „nie“

²⁹ tylko oni

stanowioną będzie większością głosów pod nieważnością. W przypadku równości głosów, zdanie łagodniejsze dla oskarżonego decyzję stanowić będzie.

Art. 68

Prezydujący przysięgłych pytać się ich będzie podług zapytań ułożonych i każdy z nich odpowie jak następuje:

1. Jeżeli przysięgły mniema, iż czyn nie jest dowiedziony lub iż oskarżony nie jest o temże przekonany, powie:

„Nie, oskarżony nie jest winien“.

W tym przypadku przysięgły nie będzie miał już nic więcej do odpowiedzenia.

2. Jeżeli mniema, iż czyn jest dowiedziony i oskarżony jest o tymże przekonany, powie:

„Tak jest, oskarżony popełnił zarzucony mu czyn z wszelkimi okolicznościami w ułożonych zapytaniach objętymi“.

3. Jeżeli mniema, iż czyn jest dowiedziony, iż oskarżony o dopełnienie tegoż jest przekonany, lecz że nie masz dowodu, jak tylko na niektóre okoliczności, powie:

„Tak jest, oskarżony dopuścił się czynu z taką okolicznością, lecz nie jest dowiedziono, żeby ją popełnił z jaką inną“.

4. Jeżeli mniema, iż czyn jest dowiedziony, iż oskarżony o popełnienie go jest przekonany, lecz żadna z okoliczności dowiedziona nie jest, powie:

„Tak jest oskarżony dopuścił się czynu, lecz bez żadnej okoliczności“.

Art. 69

Przysięgli wrócą po tym do izby audiencjonalnej i zasiądą swoje miejsca. Prezes zapyta się ich, jaki skutek jest ich naradzania się.

Prezydujący przysięgłych wstanie i położywszy rękę na sercu rzeknie, „na mój honor i sumienie przed Bogiem i ludźmi zapewniam, iż oświadczenie przysięgłych jest następujące“:

Tak jest, oskarżony itd., nieoskarżony itd.

Art. 70

Oświadczenie przysięgłych podpisane będzie przez ich prezydującego i oddane przez niego prezesowi, wszystko w przytomności przysięgłych, prezes podpisze je i każe też podpisać pisarzowi.

Art. 71

Żadne odwołanie się od oświadczenia przysięgłych nie będzie mogło mieć miejsca.

Art. 72

Inkwizycja i rozprawy rozpoczęte odbywać się winny bez przerwy, bez znoszenia się z kimkolwiek poza miejsce posiedzeń, aż do złożenia oświadczenia przez przysięgłych.

Prezes nie będzie mógł zawieszać czynności tych, tylko na czas przerwy potrzebnej dla spoczynku sędziów przysięgłych, świadków i oskarżonych.

Art. 73

Po złożeniu Sądowi w sposobie powyżej oznaczonym decyzji przysięgłych, prezes każe przywołać oskarżonego, a za jego przywołaniem, czyli się stawia lub nie, pisarz odczyta oświadczenie przysięgłych.

Art. 74

Jeżeli oskarżony uznany został za niewinnego, prezes wyrzeczce, iż tenże jest uwolnionym spod oskarżenia.

Art. 75

Ktokolwiek prawnie uwolnionym został spod oskarżenia, nie będzie mógł być o tenże sam czyn powtórnie pociągany i oskarżany.

Art. 76

Jeżeli oskarżony uznany został za winnego³⁰, audytor referent wezwie sąd do zastosowania prawa.

Art. 77

Prezes zapyta się oskarżonego, czyli nie ma co do powiedzenia na swoją obronę. Oskarżony ani też obrońca jego nie będą mogli już zaprzeczać czynu, lecz wolno im tylko przedstawiać, iż nie jest prawem zabroniony lub za przestępstwo uznany, iż nie zasługuje na karę, której wymierzenia audytor referent żądał.

Art. 78

Sąd wyrzeczce, iż oskarżony jest wolnym³¹ od kary, jeżeli czyn, którego tenże winnym uznany został, nie jest prawem zabroniony.

Art. 79

Jeżeli czyn jest prawem zakazany, sędziowie wyrzekną karę przez prawo ustanowioną.

Art. 80

W przypadku gdy oskarżony pod sądem będący uznany został za winnego kilku przestępstw, kara na największe popełnione przestępstwo oznaczona wyrzeczoną będzie.

Art. 81

Sędziowie wraz z prezesem względem zastosowania kary naradzać się będą i głosować pod ustępem:

Większość głosów stanowi.

Wyrok natychmiast ogłoszony będzie wobec przywołanej publiczności i oskarżonego. — Przed ogłoszeniem wyroku, prezes odczyta tekst prawa na którym się wyrok zasadza. Pisarz wygotuje wyrok.

Art. 82

Oryginał wyroku podpisany będzie przez sędziów, którzy go wydali, pod karą złp 100 na pisarza, gdyby wydał ekstrakt wyroku przed podpisaniem go przez sędziów. Podług okoliczności pociągnięci być mogą do odpowiedzialności sędziowie, którzy by w przeciągu 24 godzin od ogłoszenia wyroku nie podpisali go.

³⁰ *niewinnego*

³¹ *wolnym jest*

Art. 83

Jeżeli całe postępowanie sądowe odbyło się przeciw osądzonemu zaocznie, tak iż ani sam, ani przez obrońcę w żadnym stopniu sprawy nie był obecnym³², kopia wyroku zostanie mu doręczoną. Od daty doręczenia wyroku służy zaocznie skazanemu 3 dni czasu do założenia opozycji.

Art. 84

Opozycja zniesioną będzie do protokołu audytora referenta lub też przez podanie na piśmie z wyszczególnieniem tak dowodów niestawienia się w sprawie usprawiedliwiających, jako też uciążliwości wyroku.

Art. 85

Sąd Karności w komplecie prezesa i sędziów rozpoznawać będzie względem przyjęcia lub odrzucenia opozycji.

Art. 86

Gdy opozycja będzie przyjęta, sąd rozporządzi nowe w sprawie postępowania, podług form powyżej przepisanych.

Art. 87

Gdy za przywołaniem sprawy z opozycji przychodzącej obwiniony nie stawia się, dalsze postępowanie zostanie przerwany i wyrok zaoponowany przechodzi w moc prawa.

Art. 88

Wyciąg wyroku ocznego lub z opozycji zapadłego, przez pisarza wygotowany, niezwłocznie audytor referent prześle naczelnikowi Gwardii Narodowej, celem rozporządzenia i dopilnowania jego wykonania.

Wyrok zaoczny przesłany będzie naczelnikowi po upłynieniu trzech dni do opozycji służących z raportem, że opozycja założoną nie została. Gdy opozycja w prawdzie założoną, lecz z powodu niestawienia się oponującego, wyrok zaoponowany w moc prawa przejdzie, wyrok ten wraz z dowodem przerwanej instrukcji naczelnikowi zostanie przesłany.

Art. 89

Wyrok wykonany być powinien we 24 godzin od odebrania go przez naczelnika.

Art. 90

Od wyroku Sądu Karności odwołanie się ani w drodze apelacji, ani rekursu nie znajduje miejsca.

Art. 91

Całe postępowanie działem niniejszym przepisane odbywać się będzie jawnie, przy drzwiach otwartych, wyjąwszy czynności wyraźnie pod ustępem nakazane.

Art. 92

Przestrzeganie porządku w izbie sądowej należy do prezesa. Może kazać wyprowadzić niesfornych i mieszających spokojność.

³² obecny

TYTUŁ V

O Sądzie Wojennym Gwardii Narodowej**Dział I****O Sądzie Wojennym Gwardii Narodowej, zwyczajnym**

Art. 93

Sąd Wojenny Gwardii Narodowej zbierać się będzie w razie wydarzonej potrzeby, do jednej lub kilku spraw szczególnych, za zwołaniem go przez naczelnika Gwardii Narodowej.

Art. 94

Sąd Wojenny Gwardii Narodowej składać się będzie:

- a) Z przysięgłych, których przeznaczeniem jest stanowić o czynnie.
- b) Z sędziów do stanowienia kary.

Art. 95

Komplet Sądu Gwardii Narodowej składają:

- a) Pułkownik lub podpułkownik jako prezes sądu, jeden major, jeden kapitan, jeden porucznik, jeden podporucznik, jako sędziowie.
- b) Czterech oficerów, czterech sierżantów i czterech żołnierzy Gwardii Narodowej jako przysięgli.
- c) Oficer jako audytor referent, i oficer rangi podporucznika jako pisarz, obydwaj bez głosu stanowczego w sądzie.

Art. 96

Prezesa sądu i oficerów sędziów, niemniej audytora referenta przy tymże sądzie, wyznacza naczelnik Gwardii Narodowej.

Art. 97

Pisarza sądu wyznaczy prezes sądu z liczby oficerów pułku, oprócz tego prezes sądu wyznaczy jednego członka Gwardii Narodowej do doręczania wezwań, pozwów i innych aktów z czynności sądowych wynikających.

Art. 98

Na przypadki ³³ czy to niemożności pełnienia obowiązków w sądzie z powodu słabości, czyli też z powodu prawnego wyłączenia członków sądu, ten, od którego wyznaczenie członków sądu zależało, wyznaczy zastępców w stopniach równych ubytym ³⁴ członkom sądu.

Art. 99

Przysięgli do zwołanego Sądu Wojennego w liczbie podwójnej wybierani będą, jak poniżej jest ustanowionym przez Urząd Muncypalny miasta stołecznego Warszawy z listy ogólnej przysięgłych.

³³ *przypadek*

³⁴ *ubytym*

Art. 100

Skarga o oddanie pod Sąd Wojenny Gwardii Narodowej zanesioną będzie do naczelnika tejże Gwardii.

Art. 101

Naczelnik Gwardii Narodowej, tak na żądanie do siebie zanesione, o zwołanie Sądu Wojennego, jako też gdy z własnej władzy dozorczej zwołania go uzna potrzebę, po zainominowaniu prezesa, sędziów i audytora referenta, wraz z wezwaniem do tych obowiązujących audytora referenta, prześle mu skargę, celem przedsięwzięcia pierwszego śledztwa i dalszego przysposobienia jej do osądzenia.

Art. 102

Następnie wynikające odezwy, wywody słowne i raporty wszelkie do zwołanego Sądu Wojennego³⁵ Gwardii Narodowej adresowane będą do audytora referenta.

Niezwłocznie za ich nadejściem, zaciągnięte zostaną przez pisarza do dziennika z zachowaniem porządkowych numerów utrzymywanego.

Art. 103

We względzie dalszego postępowania, tak w przysposobieniu sprawy do jej wprowadzenia³⁶, jako też postępowania w samemże wprowadzeniu sprawy, jej osądzeniu i wyrokowaniu zachowane będą przepisy w art.: 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 Działu II, oraz przepisy w Dziale III Tytule³⁷ IV niniejszej ustawy dla Sądów Karności zawarte, z zastosowaniem ich do liczby sędziów i przysięgłych dla Sądu Wojennego postanowionej lub w czym przez poniższe rozporządzenie nie zostaje zmienione.

Art. 104

Obwinionemu na 24 godzin przed stawieniem się komunikowaną będzie lista przysięgłych do rozpoznawania w sprawie wyznaczonych.

Art. 105

Obwiniony obowiązany jest stawić się osobiście. Jeżeli poprzednio już nie jest aresztowany, a ujęty być może, pod strażą dostawiony będzie. Wolno mu będzie przybrać obrońcę, a jeżeli go nie przybierze, sąd z urzędu takowego wyznaczy.

Art. 106

Jeżeli oskarżony tylko prostą większością głosów przysięgłych uznany został za winnego co do głównego czynu, sędziowie naradzać się będą między sobą względem tegoż samego punktu i jeżeli za zdaniem przez mniejszość głosów przysięgłych utrzymywanem będzie większość głosów sędziów, tak iż połączywszy liczbę głosów tych, połączona liczba ta przewyższać będzie liczbę głosów większość przysięgłych i mniejszość sędziów zdanie łagodniejsze dla oskarżonego stanowić będzie decyzję.

³⁵ *Wojennego i*

³⁶ *wprowadzenie*

³⁷ *tytułu*

Art. 107

Jeżeli wyjąwszy przypadek artykułem poprzedzającym objęty, sędziowie jednogłośnie przekonani będą, iż przysięgli przy zachowaniu nawet formalności omylili się w głównym przedmiocie sprawy, sąd oświadczy, iż rozsądzenie sprawy zawiesza się i odroczy ją do następującego posiedzenia, ażeby przeszła przez inne zgromadzenie przysięgłych, do którego nie będzie mógł należeć żaden z członków zgromadzenia poprzedzającego.

Domagać się tego nie będzie miał nikt prawa, sąd nie będzie mocen nakazywać tego inaczej jak z urzędu i zaraz po oświadczeniu zgromadzenia przysięgłych, publicznie ogłoszonym i w tym przypadku tylko, gdzieby oskarżony był za winnego, nigdy zaś w tym, gdzieby nie był za winnego uznany.

Sąd obowiązany będzie wydać wyrok zaraz po uczynionym oświadczeniu nowoobranego zgromadzenia przysięgłych. gdyby nawet oświadczenie to zgodne było z pierwszym.

Art. 108

Pisarz utrzymywać będzie protokół sesji dla stwierdzenia, iż formalności przepisane zachowane zostały.

Nie będzie wzmianki w protokole⁹⁸ ani o osnowie świadectw, wszakże w razie dostrzeżonych różnic, zmian lub przeciwności, jakieby się mogły pokazać w zeznaniach świadków prezes takowe może kazać zapisać. Tegoż zapisania również żądać będą mogli oskarżony i audytor referent.

Protokół podpisany będzie przez prezesa i pisarza.

W przypadku gdyby protokół taki nie został sporządzony, pisarz skazany będzie na karę 100 złp.

Art. 109

Jeżeli oskarżony decyzją przysięgłych za niewinnego uznany został, prezes wyrzekłszy iż tenże uwolniony jest spod oskarżenia nakaze zarazem wypuścić go na wolność.

Art. 110

Jeżeli oskarżony przed przypadnięciem sprawy aresztowanym będąc z więzienia uszedł lub też nie będąc aresztowany zniknął i do sądu dostawiony być nie mógł, nastąpi przeciw niemu postępowanie zaoczne, a to podług przepisów zawartych w następujących 5 artykułach.

Art. 111

Sędziowie przede wszystkim wydadzą decyzją, nakazującą stawienie się oskarżonemu w przeciągu dni dziesięciu, które od dnia ogłoszenia rachować się będą. Ogłoszenie nastąpi przez wywieszenie decyzji na drzwiach ratusza głównego miasta Warszawy i przez umieszczenie jej w „Dzienniku Powszechnym Krajowym“.

Art. 112.

Po upływnieniu tego czasu, wyznaczony będzie niezwłocznie termin do wprowadzenia sprawy w całym składzie Sądu Wojennego z przysięgłych i sędziów złożonym.

Obrońca żaden do obronienia oskarżonego i wykonania praw jemu służących nie będzie dopuszczony.

⁹⁸ *protokole ani o odpowiedziach oskarżonych.*

Wolno jednak krewnym i przyjaciółom oskarżonego wnieść przed sądem powody nieobecności oskarżonego³⁹ uniewinniające, względem których najprzód decyzja sędziów nastąpi. Sąd będzie mógł podług okoliczności oznaczyć dalszy termin do stawienia się i wprowadzenia sprawy lub też żądaniu zwłoki odmówiwszy przystąpić do dalszego w sprawie postępowania i wyrokowania zaocznego.

Art. 113

Wyrok zaoczny w przeciągu dni trzech po jego wydaniu ogłoszony będzie, w sposób art. 111 oznaczony.

Art. 114

Przeciwko wyrokowi zaocznemu nie ma miejsca rekurs do Sądu Wojennego Kasacyjnego, lecz skoro tylko oskarżony stawi się i dobrowolnie podda uwięzieniu, na które został skazany, tym samym zapadły wyrok zaoczny za niebyły względem niego uważany będzie i drugi Sąd Wojenny, z tych samych lub innych sędziów i przysięgłych złożony, do powtórnego rozpoznania i sądzenia sprawy wyznaczony zostanie.

Art. 115

Gdyby jednak świadkowie przy postępowaniu zaocznym słuchani przystawieni być nie mogli, zeznania ich w pierwiastkowej instrukcji sprawy, do protokołu audytora referenta złożone, lub ich odpowiedzi na piśmie dane będą czytane i jako wyjątek od zasady ogólnej, przysięgli na takowe ile z okoliczności wypadnie, wzgląd mieć powinni.

Art. 116

Skazanemu wyrokiem oczyńnym służy wolność odwołania się od wyroku Sądu Wojennego do kasacji z przyczyn następujących:

1. Uchybienia formalności do zachowania w Sądzie Wojennym Gwardii Narodowej prawem pod nieważnością przepisanych.
2. Niewłaściwego zastosowania przez sędziów kary do zawinionego przestępstwa.
3. Niewłaściwości Sądu Wojennego Gwardii Narodowej do wyrokowania.

Art. 117

Skazany w przeciągu trzech dni od ogłoszenia wyroku Sądu Wojennego skargę rekursową zanieść może do audytora referenta Sądu Wojennego, z wyrażeniem przyczyn rekursu i z powołaniem dowodów rekurs usprawiedliwiających.

Rekurs takowy na oryginale wyroku będzie zapisany. Wyrok i całkowite akta sprawy natychmiast naczelnikowi odesłane zostaną z stosownym raportem.

Art. 118

Wyrok oczyńny Sądu Wojennego Gwardii Narodowej wykonany zostanie w przeciągu 24 godzin, od upłynienia czasu trzechdniowego do złożenia⁴⁰ rekursu służącego. Jeżeli zaś odwołanie się nastąpiło, w przeciągu 24 godzin od odebrania przez naczelnika wyciągu wyroku Sądu Wojennego, skargę o kasację odrzucającego.

³⁹ brak „oskarżonego“

⁴⁰ założenia

Dział II**O Sądzie Wojennym Kasacyjnym Gwardii Narodowej****Art. 119**

Ilekroć wyrok Sądu Wojennego Gwardii Narodowej, stosownie do art. 116 i 117 zostanie zarekursowany, naczelnik Gwardii Narodowej za odebraniem w tej mierze raportu, zwoła Sąd Wojenny Kasacyjny Gwardii Narodowej.

Art. 120

Sąd Wojenny Kasacyjny Gwardii Narodowej składają:
Naczelnik Gwardii Narodowej jako prezes,
Dwóch sztabsoficierów,
Dwóch kapitanów,
Jeden porucznik,
Jeden podporucznik jako sędziowie.
Audytor referent i pisarz bez głosu stanowczego.

Art. 121

Wszyscy członkowie Sądu wyznaczeni będą przez naczelnika Gwardii Narodowej.

Art. 122

Wyznaczony audytor referent, za przesłaniem sobie przez naczelnika całkowitych akt sprawy, wysłucha protokolarnie rekursującego, dla bliższego oznaczenia powodów rekursu i stanowionych⁴¹ na to dowodów, wysłucha, gdy tego zajdzie potrzeba, świadków, pod przysięgą zbierze i ustanowi wszelkie dowody tak na usprawiedliwienie, jako i na odparcie skargi rekursowej wpływ mające.

Art. 123

Sąd Wojenny Kasacyjny Gwardii Narodowej, na wezwanie prezesa zebrany, za przedstawieniem wyводу sprawy co do punktu rekursu przez audytora referenta za wysłuchaniem wniosków jego oraz za wysłuchaniem obrony rekursującego, większością głosów wyzreče względem żądania kasacyjnego.

Art. 124

Wyrok Sądu Wojennego Kasacyjnego, wraz z wszelkimi aktami sprawy, odesłany zostanie natychmiast naczelnikowi, celem rozporządzenia podług ustanowienia artykułu następującego.

Art. 125

Jeżeli wyrok skasowany został z powodu niewłaściwości Sądu Wojennego, sprawa odesłaną zostanie przed Sąd do którego należy. Jeżeli wyrok skasowany został, z powodu niewłaściwego zastosowania kary do zawinionego przestępstwa, sprawa odesłaną zostanie przed Sąd Wojenny Gwardii Narodowej zwyczajny, z prezesa i czterech sędziów złożony,

⁴¹ *stawionych*

który wyda wyrok powtórny, w głównym przedmiocie, podług oświadczenia przysięgłych, które służyło za zasadę pierwszego wyroku.

Jeżeli zaś wyrok skasowany został, z powodu uchybionych formalności przed decyzją przysięgłych zachowanymi być winnych, sprawa odesłana będzie przed Sąd Wojenny Gwardii Narodowej zwyczajny, z sędziów i przysięgłych złożony.

Art. 126

Do składu Sądu Wojennego Kasacyjnego, nie mogą wchodzić ani sędziowie, ani audytor, ani pisarz, którzy należeli do Sądu Wojennego, którego wyrok zarekursowany został.

Art. 127

Nikt z osób do skasowanego wyroku ani z osób do wyroku kasacyjnego wpływających należeć nie będzie do Sądu Wojennego, do powtórnego rozpoznania lub sądenia sprawy zwołanego.

Art. 128

Formalności dotyczące się odbywania audiencji, pisania i ogłoszenia wyroku będą te same, jakie przepisano w tytule poprzedzającym.

TYTUŁ VI

O tworzeniu listy przysięgłych Gwardii Narodowej

Art. 129

Mają prawo być wybranymi na przysięgłych Gwardii Narodowej pełnoletni, umiejący czytać i pisać, następujący:

1. Oficerowie Gwardii Narodowej wszelkiego stopnia.
2. Spomiędzy podoficerów i żołnierzy Gwardii Narodowej.
 - a) W księgę obywatelską z prawem głosowania wpisani.
 - b) Urzędnicy najmniej złp 2000 pensji rocznej, etatem przeznaczonej, mający.
 - c) Obrońcy sądowi ⁴² i rejenci.
 - d) Doktorowie i magistrowie wszystkich wydziałów uniwersyteckich.

Art. 130

Nie mogą być przysięgłymi ministrowie, radcy stanu, dyrektorowie wydziałów rządowych, prezes Komisji Wojewódzkiej, prokuratorowie przy sądach i ich zastępcy.

Art. 131

Listę ogólną przysięgłych ułoży Rada Muncypalna miasta stołecznego Warszawy. Lista takowa wywieszona będzie w Urzędzie Muncypalnym oraz przesłana będzie Sądom Karności pułkowym.

Art. 132

Z listy ogólnej Rada Muncypalna co dwa miesiące ułoży dwie listy szczegółowe, dla każdego Sądu Karności pułkowego, a to w liczbie 12 członków dla każdego sądu, zachowując kolej w wybieraniu przysięgłych.

⁴² Sądów

Art. 133

Lista szczegółowa⁴³, na dni osiem przed zmianą kolei przysięgłych sporządzona, wywieszona będzie w Urzędzie Muncypalnym oraz przesłana Sądom Karności, gdzie w miejscu posiedzeń Sądu, także będzie wywieszona.

Art. 134

Na każde wezwanie naczelnika⁴⁴ Gwardii Narodowej Rada Muncypalna ułoży listę szczegółową do Sądu Wojennego z 24 członków. Lista ta wraz z listą ogólną na ręce naczelnika Gwardii Narodowej zostanie odesłana Sądowi Wojennemu.

Art. 135

Każdy członek Gwardii Narodowej przez Radę Muncypalną w liście szczegółowej, czy to do Sądu Karności, czyli też do Sądu Wojennego, umieszczony uwiadomionym o tem będzie przez Radę Muncypalną.

Art. 136

Ktokolwiek mając prawo należenia do listy przysięgłych, widziałby się być pominiętym⁴⁵ w liście ogólnej przysięgłych, zrobić może w tej mierze przedstawienie do Rady Muncypalnej, z wyjaśnieniem dowodów prawa należenia do liczby przysięgłych.

W razie nieuzyskania skutku, odwołanie się służy do Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji.

Art. 137

Również wolno każdemu w liście przysięgłych umieszczonemu przedstawiać Radzie Muncypalnej żądanie o wykreślenie z listy osób, które by niewłaściwie na niej umieszczone być mogły.

Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji również w tym przedmiocie ostatecznie stanowić będzie.

Art. 138

Zmiany w liście przysięgłych zasłże domieszczone będą na liście w Urzędzie Muncypalnym wywieszonej oraz wiadomość o tym udzielona Sądowi Karności.

Art. 139

Nikt nie może być przysięgłym w sprawie, w której podany jest za świadka, w której poprzednio⁴⁶ już był sędzią, audytorem referentem, tłumaczem lub przysięgłym, oprócz tego przysięgłemu służyć powody wyłączenia się dla sędziów w artykule 37 wskazane.

Art. 140

Gdyby w liście szczegółowej przysięgłych do Sądu Wojennego podanej upatrywał kto powody jakiego wyłączenia, uwiadomi o nich naczelnika Gwardii Narodowej, który w tym razie wezwie Urząd Muncypalny o zastąpienie wyłączającego się przysięgłego.

⁴³ *szczególna*

⁴⁴ *brak „naczelnika“*

⁴⁵ *pominionym*

⁴⁶ *poprzedniczo*

Art. 141

Nikt od obowiązków przysięgłego wyłączony być nie może, a nie tylko gorliwe i pilne ich dopełnianie ⁴⁷ będzie zaszczytnym w Obywatelstwie, lecz nadto, żadna prośba o jakikolwiek urząd administracyjny lub sądowy nie będzie przyjęta, jeżeli do takowej dołączone ⁴⁸ nie zostanie zaświadczenie właściwego pułkownika, że ile razy proszący był wezwany na przysięgłego, powinności swoich ściśle dopełnił, lub też, że wypowiedzenie się jego było przyjęte albo na koniec, że wcale do pełnienia obowiązków tych wezwany nie został.

Art. 142

Każdy przysięgły na doręczone mu wezwanie w oznaczonym dniu niestawający będzie skazany za pierwszym razem na karę od 50 do 100 złp, za drugim od 100 do 200 złp, a ⁴⁹ za trzecim od 200 do 300 złp i nadto uchybiający po raz trzeci, uznany będzie za niezdolnego na przyszłość do sprawowania obowiązków przysięgłego i zapadły w tej mierze wyrok na jego koszt w „Dzienniku Powszechnym Krajowym” umieszczony, oraz osobno wydrukowany, i ⁵⁰ przyklejony zostanie.

Art. 143

Wolni jednak od powyższych kar będą ci, którzy usprawiedliwią, iż byli w niemożności stawienia się na dzień wyznaczony.

Sąd zdecyduje względem ważności przyczyny.

Art. 144

Kary art. 142 przepisane, zastosowane również będą do każdego przysięgłego, któryby przybywszy nawet na przeznaczone miejsce, oddalił się przed ukończeniem obowiązków swych, bez przyczyny ważnej, która również przez Sąd rozpoznawana będzie.

TYTUŁ VII

Przepisy wyłączające moc obowiązującą niniejszej ustawy

Art. 145

Naczelnik Gwardii Narodowej, zaskarżonym być może tylko przed Komisją Rządową Spraw Wewnętrznych i Policji i tylko przez zwyczajny Sąd Wojenny swemu stopniowi odpowiedni, sądzony będzie.

Art. 146

Tak wykroczenia przeciw karności, jako też wszelkie ważniejsze przestępstwa przez członków Gwardii Narodowej w służbie wojskowej popełnione w czasie, gdy miasto Warszawa ogłoszonym ⁵¹ będzie za zostające w stanie oblężenia, jako też gdy dopuści się takowych w stanie wojny, członek Gwardii Narodowej użytej ⁵² za obrębem miasta War-

⁴⁷ *dopełnienie*

⁴⁸ *dołączone*

⁴⁹ *brak „a”*

⁵⁰ *brak „i”*

⁵¹ *ogłoszone*

⁵² *użyty*

szawy i płacę ze Skarbu publicznego pobierający, z zupełnym usunięciem niniejszej ustawy, poddane zostają zwyczajnym Sądom Wojennym podług prawa wojsko polskie liniowe obowiązującego.

Art. 147

Niezwłoczne wykonanie niniejszego postanowienia Komisjom Rządowym w czym do której należy polecamy.

(podpisano) Chłopicki. Sekretarz Stanu (podpisano) Plater.

[Zgodno z oryginałem
Sekretarz Jeneralny Rady
(—) A. Plichta

(—) M. Gliński] ⁵³

[Zgodność niniejszej kopii kodeksu karnego dla Gwardii Narodowej przepisane z swym oryginałem poświadczam. Warszawa dnia 18 stycznia 1831 r.

Dowódca Gwardii Narodowej
Ostrowski] ⁵⁴

⁵³ *brak ustępu w nawiasach*

⁵⁴ *ustęp w nawiasach tylko w tekście drukowanym*

